

Zpráva o vnitřním hodnocení NAÚ za období 2016 – 2019

srpen 2019

1. Kontext vnitřního hodnocení NAÚ

NAÚ v souladu s požadavky Standardů a směrnic pro zajišťování kvality v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání (ESG), Statutem NAÚ a Rámcem vnitřního zajišťování a hodnocení kvality činnosti NAÚ provádí pravidelně vnitřní hodnocení své činnosti. Statut NAÚ stanovuje, že NAÚ jednou za tři roky zveřejňuje zprávu o vnitřním hodnocení, která je každoročně aktualizována. Zpracování zprávy o vnitřním hodnocení nezbytně předchází komplexní proces vnitřního hodnocení, které probíhalo pod vedením pověřených členů Rady NAÚ od ledna do června 2019 v návaznosti na schválení Rámce vnitřního zajišťování a hodnocení kvality činnosti NAÚ v prosinci 2018. Jedná se o první vnitřní hodnocení NAÚ, které zahájil ve třetím roce své činnosti, a představuje tak pro NAÚ první reflexi dílčích aspektů implementace nového systému zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání zavedeného novelou vysokoškolského zákona v r. 2016.

2. Stručná analýza souladu činnosti NAÚ s požadavky ESG

Standardy a směrnice ESG jsou obecně přijímanými principy pro činnost evropských akreditačních agentur. Prokázání souladu s těmito standardy v náročném vnějším hodnocení panelem mezinárodních odborníků je podmínkou pro zápis do Evropského registru akreditačních agentur (EQAR) i členství v Evropské asociaci akreditačních agentur (ENQA), které představují mezinárodní uznání českého systému zajišťování kvality v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA). Zápis NAÚ do EQAR a členství v ENQA je v zájmu všech stakeholderů ve vysokoškolském vzdělávání a měl by být ve strategii NAÚ prioritou.

V rámci vnitřního hodnocení NAÚ byla provedena základní analýza souladu s požadavky ESG (<https://enqa.eu/index.php/home/esg/>), která ukázala na řadu bodů hodných zřetele a řešení. Problematická místa se týkají zejména následujících standardů:

Standard 2.3 Implementing Processes

Řízení o akreditaci studijních programů neobsahuje všechny požadované prvky, zejména nezahrnuje návštěvu na místě („site visit“) ani konzistentní následné procedury („consistent follow-up process“), pouze v některých případech je vyžádána kontrolní zpráva. V řadě dalších zemí EHEA se akredituje či hodnotí studijní programy až v průběhu jejich uskutečňování, kde návštěva na místě hraje významnou a nepostradatelnou roli. V modelu akreditace před započítáním uskutečňování programu nemá návštěva na místě takový praktický význam. Je zřejmé, že při současném systému posuzování

žádostí o akreditaci studijního programu ani není z důvodu personálních, administrativních a finančních kapacit možné konat u všech programů návštěvu na místě. Lze však uvažovat o možnostech, jak ji zahrnout ve větší míře nebo také jak ji učinit součástí posuzování žádostí o prodloužení platnosti akreditace studijního programu.

Řízení o institucionální akreditaci zahrnuje návštěvu na místě jako standardní součást posuzování žádosti. Doposud však nebyly stanoveny konzistentní následné procedury. Zpravidla je vyžádána kontrolní zpráva, jedná se však o následné ověření jednotlivých dílčích skutečností a nikoli komplexní zhodnocení naplňování doporučení či zkvalitňování činnosti vysoké školy. Zejména v situaci, kdy institucionální akreditace je zcela novým prvkem v českém systému a teprve vznikají první zkušenosti, bylo by na místě se zaměřit na sledování její funkčnosti v průběhu desetiletého období akreditace.

Návštěva na místě by měla být vždy součástí vnějšího hodnocení vysokých škol, které však NAÚ zatím ve dvou případech pouze zahájil.

Standard 2.4 Peer-review Experts

NAÚ prakticky nezapojuje zahraniční odborníky s výjimkou malého počtu hodnotitelů ze Slovenska, popřípadě českých hodnotitelů působících dlouhodobě v zahraničí. Nejedná se o zásadní požadavek standardů ESG, nicméně zkušenosti v EHEA jasně ukazují, že zapojení zahraničních hodnotitelů má velký přínos jak pro posuzované vysoké školy, tak pro akreditační agentury a systém zajišťování kvality. Bylo by proto vhodné v rámci možností hledat způsoby, jak odstraňovat legislativní, administrativní, finanční a technické překážky zapojování zahraničních odborníků a posílit jejich zastoupení v akreditačních procesech.

Standard 2.6 Reporting

V rámci tohoto standardu je na český kontext problematická aplikace požadavku, že plné znění zpráv odborníků má být zveřejněno. Není jednoznačné, co lze v národním systému zajišťování kvality považovat za předmětnou zprávu odborníků („report by experts“). Je možné to chápat jako rozhodnutí o akreditaci nebo jako stanovisko hodnotící komise, popř. zprávu zpravodaje Rady NAÚ. NAÚ nezveřejňuje ani jeden z těchto dokumentů, zveřejňuje pouze výroky pravomocných rozhodnutí a jejich stručné odůvodnění, a to navíc se značným zpožděním až po nabytí právní moci příslušného správního rozhodnutí. U řízení, které neskončí rozhodnutím, ale jsou zastaveny usnesením, nejsou důvody zveřejňovány vůbec. V řízení o akreditaci navíc rozhodnutí ani stanovisko komise neobsahuje všechny prvky dle standardu (např. popis kontextu, vyzdvižení dobré praxe).

Co se týká kontrolní a hodnotící činnosti NAÚ, konkrétní praxe zveřejňování výstupů z provedených kontrol doposud nebyla stanovena. U vnějších hodnocení je stanoveno zveřejnění závěrečné zprávy z hodnocení, žádné vnější hodnocení však dosud nebylo realizováno.

Standard 2.7 Complaints and Appeals

Na rozdíl od procesu odvolání, jehož vyřizováním je ze zákona pověřena Přezkumná komise a upravuje ho správní řád, nemá NAÚ stanovený postup pro podávání a vyřizování stížností.

Standard 3.1 Activities, Policy and Processes for Quality Assurance

NAÚ nemá formulovanou ani zveřejněnou misi („mission statement“). Dále NAÚ doposud nerealizoval vnější hodnocení činnosti vysokých škol, což je jedna z jeho úloh daná zákonem o vysokých školách a nedílná součást péče o kvalitu vysokého školství. Naplňování této role nelze omezit na posuzování žádostí o akreditaci podaných vysokými školami. Je proto nezbytné se zaměřit

na posílení činnosti NAÚ v oblasti vnějšího hodnocení i kontrolní činnosti a vykonávat je dlouhodobě a pravidelně.

Standard 3.2 Official Status

Ve stávající zákonné úpravě není vhodným způsobem ukotveno postavení NAÚ. NAÚ je zřízen zákonem o vysokých školách, zákon však nezakládá jednoznačné postavení NAÚ. Nejedná se o právnickou osobu ani organizační složku státu nebo přímo řízenou organizaci.

Standard 3.3 Independence

Z hlediska naplnění požadavků na nezávislost akreditační agentury představuje možný problém finanční závislost NAÚ na MŠMT a administrativní zabezpečení činnosti NAÚ prostřednictvím MŠMT. V EHEA je obvyklé, že akreditační agentury jsou zcela samostatnými entitami (právníckými osobami), které plně disponují vlastními prostředky, mohou být příjemci prostředků z evropských projektů apod. Pro obhájení stávajícího stavu v českém kontextu by bylo vhodné zvážit další mechanismy a pravidla potvrzující nezávislost NAÚ na MŠMT.

Rovněž není ujasněno postavení členů Rady NAÚ z hlediska právních předpisů (např. se na ně nevztahuje zákon o střetu zájmů a povinnost zveřejňovat majetkové přiznání, ačkoli rozhodují ve správním řízení).

Standard 3.4 Thematic Analysis

NAÚ tuto odbornou činnost, jejímž cílem má být využít nashromážděných poznatků k provádění a zveřejňování analýz konkrétních témat na systémové úrovni a přispívat tak k transparentnosti systému a šíření poznatků z oblasti vysokého školství, neuskutečňuje.

Standard 3.5 Resources

NAÚ nemá odpovídající volné kapacity a zdroje na pravidelné provádění kvalitních analýz („thematic analysis“), jejich publikaci a šíření. Ačkoli personální zázemí dostačuje po odborné stránce, časové kapacity jsou zcela nedostačující. Odborné kapacity NAÚ jsou přetíženy administrativně a personálně náročným zajištěním základního fungování NAÚ.

S ohledem na finanční zdroje lze poukázat na to, že odměna vyplácená hodnotitelům je řádově nižší než odměna vyplácená ve většině dalších zemí EHEA a mimo jiné fakticky znemožňuje zapojení zahraničních hodnotitelů. Systém fungování NAÚ však při svém současném nastavení výrazně vyšší odměny reálně neumožňuje vzhledem k počtu ad hoc jmenovaných hodnoticích komisí a počtu jejich členů.

Standard 3.6 Internal Quality Assurance and Professional Conduct

NAÚ má zveřejněný Rámec vnitřního zajišťování a hodnocení kvality činnosti NAÚ, naplňuje tedy formálně požadavek na přijetí takového dokumentu („internal quality assurance policy“). Řada z vytyčených postupů a činností se ale doposud nerealizuje a NAÚ tak tento rámec, který si přitom sám stanovil k zajištění kvality vlastní činnosti, nenaplňuje.

Vnitřní hodnocení se uskutečňuje poprvé ve třetím roce činnosti NAÚ. Do budoucna bude nezbytné dbát na jeho pravidelné provádění i na jeho aktualizaci a zejména na otázku jeho koncipování takovým způsobem, aby vnitřní hodnocení bylo užitečnou reflexí na činnosti NAÚ a pomáhalo mu identifikovat případné nedostatky a přijmout účinná opatření k jejich řešení. NAÚ to v souladu

s právními předpisy vyžaduje od vysokých škol a je tedy nezbytné, aby podle těchto požadavků a měřítek sám jednal.

3. Analýza dosavadní činnosti NAÚ: Hodnotící komise a institucionální akreditace

První vnitřní hodnocení činnosti NAÚ se zaměřilo na nové prvky zavedené novelou vysokoškolského zákona z r. 2016, které nebyly součástí předchozího systému vnějšího zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání – konkrétně hodnotící komise jako poradní orgány NAÚ a institucionální akreditaci. Za účelem identifikace silných a slabých míst v jejich fungování se realizovalo dotazníkové šetření mezi hodnotiteli zapojenými do činnosti hodnotících komisí pro posouzení žádostí o akreditaci studijních programů i institucionální akreditace.

Hodnotící komise u studijních programů

Šetření ukázalo na chybějící zpětnou vazbu ohledně konečného rozhodnutí o akreditaci ze strany NAÚ. Hodnotící komise vydá k žádosti o akreditaci stanovisko, ale není zaveden způsob, jakým by se její členové dozvěděli o konečném výsledku v dané věci. Zpětná vazba k posouzení v komisi je přitom podstatná pro utváření správní praxe již na úrovni hodnotících komisí. Její sjednocování doposud probíhá, vzhledem k systému ad hoc jmenovaných hodnotících komisí, až na úrovni Rady NAÚ. Ačkoli rozhodnutí Rady je možné dohledat v zápisech ze zasedání na webových stránkách NAÚ (nicméně až po nabytí právní moci písemného rozhodnutí, tedy se zpožděním několika měsíců), nelze tento způsob zpětné vazby vůči hodnotitelům považovat za vyhovující. Jednak vyžaduje neúměrnou zátěž na straně hodnotitele, jednak pro hodnotitele neposkytuje žádné objasnění situace, kdy Rada NAÚ rozhodne odlišně, než doporučovala hodnotící komise, a jednak zcela pomíjí situaci, kdy bylo řízení zastaveno.

Ze zpětné vazby hodnotitelů dále vyplynula také dlouhá časová prodleva mezi odvedenou prací hodnotících komisí a jejich odměněním. Tato prodleva je z velké části dána ustanovením Jednacího řádu hodnotících komisí, podle něž je možné členy hodnotící komise odměnit až ve chvíli, kdy v daném řízení rozhodne Rada NAÚ. Rozhodnutí Rady NAÚ je někdy z různých procesních důvodů vydáno pro projednání Radou s větším časovým odstupem od obdržení stanoviska hodnotící komise.

Dalším zjištěním je skutečnost, že systém ad hoc jmenovaných hodnotících komisí různého složení pro jednotlivé žádosti o akreditaci v sobě nese riziko (které se v praxi potvrzuje), že jednotlivé komise mají různá měřítká a interpretují požadavky na naplnění standardů odlišným způsobem. Existence metodických materiálů NAÚ, které blíže rozvádějí a zpřesňují standardy pro akreditace, může tuto skutečnost ovlivnit jen částečně, protože se zpravidla jedná spíše o otázku odborného posouzení (nikoli „odškrtávání“ formálního splnění jednotlivých bodů standardů) se zohledněním specifického kontextu daného studijního programu.

Hodnotící komise u institucionální akreditace

Jako nejvýznamnější nedostatky či problematické body z dotazníkového šetření vyplynula přílišná formálnost, obecnost, nepřehlednost a složitost standardů pro akreditace. S tím souvisí i problém obsahu a struktury předkládaných žádostí o akreditaci, kdy si komise musí v některých případech konkrétní nezbytné podklady dožádat ad hoc.

Je třeba zdokonalit zpětnou vazbu vůči hodnotitelům ohledně rozhodnutí Rady NAÚ o akreditaci, jejíž potřeba je vysoká zejména v případech, kdy Rada NAÚ rozhodne jinak, než doporučovala hodnotící komise.

Neméně důležitým vnímaným problémem je doposud neutvořený funkční mechanismus následných procedur („follow-up“) zajišťování kvality u vysokých škol, kterým byla udělena institucionální akreditace. Ačkoli vysoká škola je oprávněna si sama vnitřně schvalovat studijní programy v příslušných oblastech vzdělávání, nezbavuje to NAÚ povinnosti pečovat průběžně o její kvalitu.

Přílohou této zprávy jsou podrobné výsledky dotazníkového šetření mezi osobami zapsanými do Seznamu hodnotitelů.

4. Závěry a doporučení

Na základě výše uvedených zjištění a zhodnocení přijímá Rada NAÚ následující doporučení.

Díličí doporučení ve vztahu k analýze funkčnosti hodnotících komisí a akreditacím:

- Zavést takový systém zpětné vazby vůči hodnotícím komisím, který napomůže nastavování jednotné správní praxe, nepřinese nepřiměřenou administrativní zátěž a bude po technické i ekonomické stránce realistický.
- Zvážit stávající předpisy NAÚ z hlediska odměňování hodnotících komisí navázaného na ukončení činnosti hodnotící komise.
- Přijmout kroky vedoucí ke sjednocování správní praxe v hodnotících komisích, např. prostřednictvím seminářů a jiných forem sdílení zkušeností; ve střednědobém horizontu na základě dosavadních zkušeností vyhodnotit stávající systém ad hoc jmenovaných hodnotících komisí.
- Revidovat metodické materiály pro přípravu a posuzování žádostí o akreditace a související postupy v návaznosti na dosavadní zkušenosti.
- Vytvořit a zavést mechanismus následných procedur zajišťování kvality u vysokých škol s institucionální akreditací.

Systémová doporučení:

- Podporovat a iniciovat další diskusi s hodnotiteli i ostatními stakeholdery o dosavadních zkušenostech s činností NAÚ a možných změnách v nastavení činnosti NAÚ, popř. právních předpisů, ke zkvalitnění a zefektivnění systému vnějšího zajišťování kvality vysokých škol.
- Otevřít diskusi ke změnám Statutu NAÚ tak, aby co nejvíce usnadnil a zprůžnil činnost NAÚ; při úpravě Statutu NAÚ zohlednit a zapracovat dosavadní zkušenosti s jeho aplikací a požadavky standardů ESG.
- Připravit podněty k úpravě standardů pro akreditace, popřípadě k novelizaci zákona o vysokých školách; cílem by mělo být zpřehlednění a větší srozumitelnost právních předpisů a korekce nejednoznačných, vnitřně rozporných či nevhodných ustanovení.
- Přijmout opatření k plnému naplnění Rámce vnitřního zajišťování a hodnocení kvality činnosti NAÚ, který si NAÚ sám stanovil a který v řadě bodů doposud nebyl implementován.
- Započít přípravu na vnější hodnocení souladu se standardy ESG detailní analýzou jejich naplňování a vytyčení kroků k dosažení plného souladu v nejbližším možném horizontu.

Schválila Rada NAÚ na svém zasedání č. 8/2019 konaném dne 29. srpna 2019.

Příloha Zprávy o vnitřním hodnocení NAÚ za období 2016 – 2019

Analýza výsledků dotazníkového šetření mezi hodnotiteli

Studijní programy

V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno přes 80 osob zapsaných do Seznamu hodnotitelů v různých oblastech vzdělávání a z různých sfér působnosti (vysoké školy, výzkum, praxe, veřejná správa, studenti). Vyplněný dotazník zaslalo zpět 32 hodnotitelů, tedy 37 % z oslovených. Otázky směřovaly na názor a zkušenost hodnotitelů s jednotlivými aspekty činnosti hodnocících komisí: celkový systém činnosti komisí (s dílčími otázkami o procesu jejich sestavování, časových lhůtách, prvku expertního posudku, zpětné vazbě o rozhodnutí Rady NAÚ), obsah a forma standardů pro akreditace, metodické materiály pro posuzování žádostí, metodické vedení a spolupráce s kanceláří NAÚ a případné srovnání se systémem posuzování žádostí o akreditaci v Akreditační komisi do r. 2016. Hodnotitelé se vyjadřovali na čtyřstupňové škále (výborný – dobrý – slabý – nevyhovující), u otázky ke standardům pro akreditaci a ke srovnání s Akreditační komisí na třístupňové škále. Zároveň měli možnost u každé otázky uplatnit slovní komentáře a návrhy na zlepšení.

Z hlediska hodnocení jednotlivých aspektů činnosti hodnocících komisí se hodnotitelé vyjadřovali převážně kladně (výrazně převažovala hodnocení výborně, dobře) téměř ve všech zkoumaných oblastech. Výjimku tvoří otázka zpětné vazby o konečném rozhodnutí Rady NAÚ vůči hodnocícím komisím, které danou žádost o akreditaci posuzovaly (polovina hodnotitelů ji považuje za slabou či nevyhovující). Dle řady hodnotitelů zpravidla žádná zpětná vazba či alespoň informace v tomto smyslu nepřichází. Kritické hlasy zazněly také vůči procesu sestavování hodnocících komisí, metodickým materiálům NAÚ a současnému systému činnosti hodnocících komisí. Z dotazníků vyplývá, že hodnotitelé považují současný systém za základně fungující „v mezích možného“ (příklon ke kladnému hodnocení na škále), ale zároveň v něm spatřují řadu nedostatků a slabých míst (obsáhlé slovní komentáře identifikující množství konkrétních problémů).

Velmi kladné ohlasy obdržela kancelář NAÚ z hlediska metodického vedení a komunikace s hodnocícími komisemi. Negativní zpětná vazba v dotaznících směřovala převážně k odměňování hodnocících komisí a s tím spojené administrativě na straně hodnotitele i dlouhé době splatnosti odměn. Zaznělo rovněž doporučení lepší koordinace při oslovování potenciálních členů komisí, aby nedocházelo k přetěžování konkrétních hodnotitelů.

U standardů pro akreditaci byla vyslovena řada kritických poznámek ke skutečnosti, že nejsou oborově specifikovány a nerespektují rozdíly mezi vědními obory, popř. oblastmi vzdělávání. Standardy by měly zohledňovat mezinárodní standardy v jednotlivých oborech a do jejich tvorby by měli být zapojeni odborníci z příslušných oborů. Navíc jsou místy nepřehledné a duplicitní. Některé pasáže jsou příliš obecné a nejasné, jiné zbytečně podrobné. Dle dotazníků rovněž není jednoznačně vymezeno určování zařazení programů do oblasti/oblastí vzdělávání, což komplikuje posuzování žádostí.

Metodické materiály jsou obecně považovány za vcelku vyhovující, dle některých však nevedou k jednotnému posuzování napříč komisemi z hlediska aplikace standardů i hloubky analýzy žádostí. Uživatelsky nevyhovující se jeví forma expertního posudku v MS Excel.

Z pohledu samotné činnosti hodnoticích komisí při posuzování žádostí o akreditace řada hodnotitelů konstatovala, že při současném nastavení systému není zřejmé, jakou váhu či roli má stanovisko hodnoticí komise ve vztahu ke zpravodaji a Radě NAÚ, což může být hodnotiteli vnímáno velmi negativně zejména v případě, kdy se konečné rozhodnutí Rady NAÚ odlišuje od doporučení hodnoticí komise. Objevil se podnět k vytvoření stálých „poradních týmů“ zpravodaje užšího složení, což by napomohlo větší míře přímého zapojení hodnotitelů i sjednocování posuzovací praxe.

Hodnotitelé často zmiňovali také konkrétní obtíže spjaté s činností velkého počtu ad hoc sestavovaných komisí pro jednotlivá řízení, tedy zejména odbornost členů komise (spojenou s občasou neochotou hodnotitelů zpracovat expertní posudek) neodpovídající posuzovanému programu, různá měřítka z hlediska interpretace a naplňování standardů, neodpovídající finanční ohodnocení, formálnost a administrativní náročnost posuzování (velký rozsah žádosti), pasivita a nespolupráce některých členů komisí mimo zpracovatele expertního posudku, fyzická nezvladatelnost konání prezenčních jednání komisí. Zvláštní pozornost by měla být věnována přípravě hodnotitelů z řad studentů a odborníků z praxe, jejichž účast na hodnocení je často pouze formální. Mezi návrhy byla např. možnost speciálních školení nebo stanovení mentora/garanta, který by se těmto hodnotitelům systematicky věnoval. Rovněž byl vznesen podnět k lepšímu využívání institutu minoritního stanoviska komise a hodnotitelé navrhovali i sjednocování náhledu na aplikaci standardů prostřednictvím seminářů a školení nad rámec úvodního školení. Pozitivně někteří hodnotitelé vnímají různorodé složení komisí.

Hodnotitelé, kteří zároveň mají zkušenost s činností Akreditační komise prostřednictvím zapojení do jejích pracovních skupin, označili současný systém posuzování žádostí o akreditaci zhruba stejnou měrou za srovnatelný nebo horší, za lepší ho považují pouze dva hodnotitelé z 13 respondentů na tuto otázku. Právě možnost srovnání s jinak postaveným a odlišně fungujícím systémem se jeví jako klíčová pro tento výsledek hodnocení. V rámci slovních komentářů se opakovaně objevovala administrativní náročnost, těžkopádnost a zdlouhavost současného systému ad hoc sestavovaných komisí pro jednotlivá řízení o akreditaci. Tato vyčerpávající vede k častému projednávání žádostí pouze per rollam, kdy je minimalizována či zcela absentuje odborná diskuse v rámci komise. U Akreditační komise hodnotitelé ve velké míře zmiňovali lepší zajištění konzistentnosti posuzování a srovnatelných rozhodnutí ve srovnatelných případech, resp. sjednocování správních praxe a rozhodovacích kritérií díky stálým pracovním skupinám. V systému ad hoc sestavovaných komisí rovněž chybí možnost uchování znalosti historie daného studijního programu při opětovném posuzování v horizontu několika let. Kladně se ve vztahu k současnému systému posuzování žádostí respondenti vyjádřili k dobré spolupráci v rámci hodnoticích komisí a k nestrannosti, pružnosti a nezávislosti hodnocení (jiní hodnotitelé se však domnívají, že objektivita hodnocení oproti činnosti Akreditační komise není vyšší; stále se jedná o *peer review*).

Z dotazníkového šetření k činnosti hodnoticích komisí sestavených pro posuzování žádostí o akreditaci studijních programů vyplynuly zejména následující problematické okruhy, kterým by NAÚ měl věnovat pozornost:

- chybějící funkční mechanismus zpětné vazby o konečném rozhodnutí Rady NAÚ vůči hodnoticí komisi, která danou žádost posuzovala;
- podněty z hlediska srovnání činnosti hodnoticích komisí NAÚ se stálými pracovními skupinami Akreditační komise - administrativní náročnost a těžkopádnost současného systému, nízká konzistentnost posuzování;
- nejednotnost posuzování napříč komisemi;

- neodpovídající odbornost členů komisí vůči posuzovanému programu, neefektivní proces sestavování hodnotících komisí;
- pouze formální zapojení studentů a odborníků z praxe do činnosti komisí;
- nadměrné vytížení některých hodnotitelů, administrativní náročnost posuzování;
- chybějící oborově specifické standardy pro akreditace a nepřehlednost stávajících standardů;
- formát expertního posudku.

Institucionální akreditace

V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno přes 80 osob zapsaných do Seznamu hodnotitelů (z nichž ne všichni mají zkušenost s posuzování žádostí o institucionální akreditaci) v různých oblastech vzdělávání a z různých sfér působnosti (vysoké školy, výzkum, praxe, veřejná správa, studenti). Vyplněný dotazník zaslalo zpět 25 hodnotitelů, tedy 29 % z oslovených. Otázky směřovaly na názor a zkušenost hodnotitelů s jednotlivými aspekty institucionální akreditace: zavedení prvku institucionální akreditace do zajišťování kvality vysokoškolského vzdělávání, celkový systém činnosti komisí (s dílčími otázkami o činnosti dílčích komisí, organizaci a průběhu návštěv na vysoké škole, systému činnosti celé velké komise), obsah a forma standardů pro akreditace, metodické materiály pro posuzování žádostí, metodické vedení a spolupráce s kanceláří NAÚ. Hodnotitelé se vyjadřovali na čtyřstupňové škále (výborný – dobrý – slabý – nevyhovující), u otázky ke standardům pro akreditaci na třístupňové škále. Zároveň měli možnost u každé otázky uplatnit slovní komentáře a návrhy na zlepšení. Kromě dotazníků NAÚ zohlednil i zpětnou vazbu získanou od hodnotitelů zapojených do institucionální akreditace mimo rámec zahájeného vnitřního hodnocení.

Z hlediska hodnocení v jednotlivých výše uvedených oblastech se hodnotitelé vyjadřovali převážně kladně (převažovala hodnocení výborně, dobře) ve všech zkoumaných oblastech, nicméně míra negativních hodnocení (slabý, nevyhovující) byla celkově vyšší než u zpětné vazby k hodnotícím komisím u studijních programů. Nejvíce negativních hodnocení respondenti udělili zavádění prvku institucionální akreditace, systému činnosti celé velké hodnotící komise a standardům pro akreditaci, naopak nejméně problematickou se jeví spolupráce s kanceláří NAÚ, systém činnosti dílčích komisí a metodické materiály NAÚ.

Zavedení institucionální akreditace jako nového prvku hodnocení kvality vnímají někteří hodnotitelé jako žádoucí posílení autonomie vysokých škol, podporu jejich rozvoje a zjednodušení systému akreditací (zatímco podle jiných přináší naopak nárůst administrativy pro vysoké školy). Zároveň však upozorňují na riziko, že institucionální akreditace bude udělena i vysokým školám, které nemají dostatečně rozvinuté systémy vnitřního zajišťování kvality, což povede k poklesu celkové úrovně kvality vysokoškolského vzdělávání. Hrozí, že vysoké školy si budou vnitřními mechanismy schvalovat studijní programy, které by programovou akreditací na NAÚ úspěšně neprošly. Hodnotitelé také poukazovali na dojem spíše formálního posuzování při institucionální akreditaci a na význam následných mechanismů průběžné kontroly uskutečňování vzdělávací činnosti (*follow-up*). Jeden z podnětů upozornil na to, že obecná kritéria nezohledňují specifika jednotlivých oblastí vzdělávání, což negativně ovlivňuje rozhodování Radou NAÚ. Rada NAÚ dle tohoto názoru dostatečně nezohledňuje stanoviska dílčích komisí složených z odborníků v dané oblasti vzdělávání a toho uplatňuje kritéria, která nejsou oficiálně kodifikována a nereflektují specifika jednotlivých oblastí vzdělávání. Celkově lze shrnout, že institucionální akreditace jako myšlenka je přijímána

pozitivně, ale převažují obavy z jejího uvádění do praxe a možných dopadů stávajícího pojetí institucionální akreditace na kvalitu vysokého školství. Jeden z respondentů dokonce doporučil zrušení institucionální akreditace a návrat k předchozímu systému akreditací (před novelou zákona o vysokých školách).

K samotné činnosti hodnoticích komisí vznášeli respondenti, kromě konstatování dobré funkčnosti komisí, podněty zejména z hlediska nevyhovujícího obsahu předkládaných žádostí, což vede k nutnosti dožádat si ad hoc potřebné údaje. Dále navrhovali věnovat úsilí sjednocení přístupů dílčích komisí v rámci velké komise intenzivnější komunikací, příp. prezenčním jednáním. Kritické ohlasy padaly k samotné roli hodnoticích komisí v institucionální akreditaci, kdy byla jako velmi problematická vnímána situace, že Rada NAÚ rozhodne v rozporu s doporučením komise. Dle některých hodnotitelů je dále výsledek činnosti velké komise, která čítá i mnoho desítek osob, příliš kompromisním a navíc tento systém nutí členy komise hlasovat o doporučení v oblastech vzdělávání, které jsou jim zcela cizí, i když mají možnost se seznámit s příslušnými podklady. Ve srovnání s hodnoticími komisemi u akreditace studijních programů však byly hodnoticí komise v institucionální akreditaci hodnoceny jako funkčnější.

Ze zpětné vazby, která přichází od hodnotitelů průběžně mimo rámec dotazníkového šetření, vyplynula kromě již výše uvedeného také problematičnost krátké časové lhůty pro činnost komise, nutnost zaměřit se na následné procedury sledování kvality (*follow-up*), potřeba podrobnějších informací o celém procesu posuzování NAÚ a postupu v rámci komise včetně doporučeného harmonogramu návštěvy na místě, nezbytnost přehlednějšího systému předávání velkého objemu průběžně aktualizovaných/doplňovaných podkladů mezi komisí, NAÚ a vysokou školou.

Většina hodnotitelů se konkrétněji nevyjádřila k obsahu a podobě standardů pro akreditace, z malého počtu podaných komentářů nicméně vyplynulo, že standardy dostatečně nezohledňují specifika jednotlivých vědních oborů a umožňují různou interpretaci jednotlivými hodnotiteli či komisemi. Řada standardů je navíc duplicitních, což činí standardy nepřehlednými a složitými.

Rovněž k metodickým materiálům neobdržel NAÚ obsáhlejší slovní zpětnou vazbu. Vyslovené názory reflektovaly nevyhovující strukturu předkládaných žádostí o akreditaci (nekoresponduje se strukturou posudku) a nekomfortní práci s formulářem posudku v MS Excel.

I u institucionální akreditace obdržela kancelář NAÚ velmi kladné ohlasy z hlediska metodického vedení a komunikace s hodnoticími komisemi. Zcela minoritní negativní komentáře se i zde týkaly odměňování hodnoticích komisí. Zaznělo totéž doporučení lepší koordinace při oslovování potenciálních členů komisí.

Z dotazníkového šetření k činnosti hodnoticích komisí sestavených pro posuzování žádostí o institucionální akreditaci vyplynuly zejména následující problematické okruhy, kterým by NAÚ měl věnovat pozornost:

- riziko převahy formálního charakteru hodnocení, který neumožní diferenciaci mezi vysokými školami s dostatečně rozvinutým a funkčním systémem vnitřního zajišťování kvality a školami, které reálně požadavky na institucionální akreditaci nespĺňují;
- potřeba vytvoření a uvedení do praxe funkčních mechanismů následného sledování a kontroly kvality (*follow-up*);
- přílišná formálnost, obecnost, nepřehlednost a složitost standardů pro akreditace;
- vnímání nedostatečné komunikace s hodnoticími komisemi ze strany Rady NAÚ zejména v případě, kdy Rada NAÚ rozhodne v rozporu s doporučením (i dílčí) komise, navzdory teoretické existenci neformálního mechanismu zpětné vazby;

- těžkopádná činnost komisí o velkém počtu osob, odlišná aplikace standardů jednotlivými dílčími komisemi, schvalování stanoviska pouze per rollam;
- obsah a struktura předkládaných žádostí nevyhovujících potřebám hodnotících komisí;
- potřeba zefektivnění organizace návštěvy na místě, vyjasnění postupů a požadavků pro hodnotící komise i vysoké školy;
- formát expertního posudku.